

Miquel Botella

Castells: una historia d'èxit

Galàxia Gutenberg

Miquel Botella

Castells:
una història d'èxit

Galaxia Gutenberg

També disponible en eBook

Publicat per:
Galaxia Gutenberg, S.L.
Av. Diagonal, 361, 2.º 1.ª
08037-Barcelona
info@galaxiagutenberg.com
www.galaxiagutenberg.com

Primera edició: setembre de 2018

© Miquel Botella, 2018
© Galaxia Gutenberg, S.L., 2018

Preimpressió: gama, sl
Impressió i enquadernació: Sagrafic
Dipòsit legal: B. 21217-2018
ISBN: 978-84-17355-79-1

Cualquier forma de reproducción, distribución, comunicación pública o transformación de esta obra sólo puede realizarse con la autorización de sus titulares, a parte las excepciones previstas por la ley. Diríjase a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necesita fotocopiar o escanear fragmentos de esta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 45)

*A Ramon Barrufet Figueras, que em va ensenyar
a estimar els castells, i a Jesús Puparelli Lorenzo,
que, com em va dir ell mateix, va haver de baixar
del tren de la vida quan les millors estacions
estaven per arribar.*

Pròleg

Una tradició impactant a ulls del món

L'amic Miquel Botella, cofundador dels Castellers de Sants, expresident de la seva colla i de la junta directiva de la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya, em fa partícip de la publicació del seu llibre. És més, me l'avança de manera il·lusionada i un punt secreta. Confesso que m'hi aboco amb fruïció i interès màxim.

Som davant un retrat en alguns moments exhaustiu, ben documentat, inclusiu en relació amb les subtemàtiques que detalla i sobretot apassionat en la narració, on s'endevina un objectiu noble, final, que no és altre que el d'acostar la realitat castellera tant a coneixedors com a neòfits. D'aquí que el compendi que teniu entre les mans comenci resseguint els orígens del fet casteller, a Valls, així com la visualització del marc propi d'aquesta trobada, que s'insereix en les festes majors dels barris i dels pobles de casuística ben diferent.

Un dels aspectes que considero més rellevants d'aquest molt bon treball és la voluntat d'analitzar el «fet casteller» des d'una perspectiva sociològica, d'aquí que s'aturi de manera generosa a analitzar el vincle existent entre els canvis socials i culturals del segle XIX i l'exercici i desenvolupament mateix del món casteller. La seva relació amb l'àmbit genèric de l'associacionisme cultural, la dialèctica amb el poder (per tant, amb les autoritats, amb aquells qui l'exerceixen a cada moment), política i cultura, també el vincle relacional amb l'exercici i consolidació del lleure... catalanisme i cultura popular, en definitiva.

Tots aquests aspectes hi són tractats en el llibre. Però no només: Miquel Botella assumeix aquest rol d'observa-

dor eficaç i ho fa també en relació amb el moviment casteller dels anys vint del segle passat; n'aborda el moment fundacional de les colles noves, la seva relació amb l'eclosió del «fet esportiu» en la seva amplitud i, per últim, el vincula a l'etapa republicana. Franquisme, transformació social, crisi d'un model predominant (alguns n'hi dirien supremacista) de colla castellera, transició política, territorialitat, impacte en la societat «en general», rècords que són també reptes assolits i, en definitiva, una realitat (l'actual) que també necessita digerir l'èxit d'un moviment que és transversal i que es vincula a uns valors que es reformulen de manera constant.

Tothom hi és cridat, n'és baula principal. Aquesta és una premissa, una autèntica màxima del món casteller. Jo me la faig meva i us la faig extensiva, a tots i a cadascun de vosaltres. La potència del relat casteller, l'impacte que genera la solidesa i fragilitat alhora de les vostres construccions humanes, ha seduït milers i milers de persones arreu del món.

Gràcies per ser-hi, castellers, i felicitats per la feina que feu; una tasca que ens esperona a llevar-nos cada matí i a treballar plegats en la construcció, sòlida, d'un món que projectem millor.

LLUÍS PUIG I GORDI
Conseller de Cultura
Brussel·les, 26 de juny de 2018

Introducció

Jordi Jaria escrivia l'any 2004: «La producció bibliogràfica s'ha centrat fins al moment en dos camps de manera predominant, a saber: les cròniques; tant dedicades a l'evolució més recent com dedicades a moments més allunyats de la història; i les obres de divulgació tècnica. Si ens centrem en el primer cas, observem que, fonamentalment, hi ha una preocupació pel fet particular, per l'anècdota, cosa que deixa en un segon pla l'anàlisi de les circumstàncies en què els fets descrits es produeixen». I afegia: «Aquest interès predominant fa que preocupar-se de per què es fan castells en un moment determinat, quina mena de gent els fa i per què una determinada comunitat els considera importants no entri dintre d'allò que s'estudia.»¹

Tot i haver transcorregut més d'una dècada de l'article, uns anys en què han augmentat tant la notorietat dels castells com el nombre de publicacions de temàtica castellera, el panorama descrit per Jaria ha canviat ben poc. Doncs bé, aquest llibre ha estat escrit amb la intenció de pal·liar aquesta descompensació. Justament, l'anàlisi de la trajectòria dels castells des de la perspectiva dels qui els han fet, de les seves motivacions i de les dels públics que s'hi han interessat en constitueix l'objecte d'estudi.

Atesa l'escassetat de precedents, l'inventari de qüestions obertes a la interpretació és molt extens, i les insuficiències de la recerca existent no permeten donar resposta

1. Jaria i Manzano, Jordi, «La capital dels castells: identitat col·lectiva i fet casteller a Tarragona» a *Repensar els castells*. Ed. Cossetània, 2004.

a alguns dels interrogants plantejats; una circumstància de la qual, quan s'ha produït, he procurat deixar constància. De fet, la consciència de la migradesa de les fonts ha planat en el curs d'elaboració del treball i, en algun moment, fins i tot em van fer dubtar de l'interès de persistir-hi.

Segur que alguna de les hipòtesis plantejades seran objecte de revisió futura, però estic convençut que haurà valgut la pena haver posat a debat un seguit de qüestions que he anat acumulant en el curs d'anys de reflexió sobre temes castellers. Em dono per compensat si amb aquest treball he contribuït a eixamplar una mica el camí de la història social dels castells, tan poc fressat fins al present.

Atès l'abast del temari analitzat, el capítol d'agraïments ha de ser forçosament ample i l'haig de començar pel conseller Lluís Puig, avui injustament exiliat, i Jaume Rosset: tots dos em van donar la idea i l'empenta inicial. També haig d'agrair, i molt, la feina de l'amic David Pellicer, creador i administrador del Portal Casteller; sense aquesta eina de consulta i agregació estadística, m'hauria estat impossible transcendir les fites castelleres concretes i tenir la visió integrada i sintètica de l'evolució del món casteller, que els objectius d'aquest treball requerien. I, com sempre que es parla d'història castellera, és obligatori recordar i agrair l'esforç pioner que va fer la Colla Jove Xiquets de Tarraгона i que ara continua la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya.

També dec un agraïment especial a Anna M. Torrent, Guillermo Soler, Xavier Brotons, Josep Maria Rodon i Andreu Botella, que van llegir una primera versió d'aquest treball, van proposar diverses esmenes i van aportar suggeriments per millorar el text. I, per descomptat, sóc deutor de les persones que, generosament, em van dedicar el seu temps i oferir els seus coneixements sobre els castells i les històries locals sense les quals l'elaboració d'aquest treball tampoc hauria estat possible.

A risc d'incórrer en algun oblit pels molts ajuts que he rebut, no puc deixar de citar els que m'han prestat Xavier

Capdevila, Àngel Conesa, Joan Antoni Falcato, Carles Feiner, Valentí Ferrer, Romà Galimany, Maria Garcia, Josep Gomis, Albert Pallarès, Jordi Paris, Alfred Pérez de Tudela, Joan Pros, Jordi Romeu, Raquel Sans, Biel Senabre, Santi Terraza, Joan Vallès, Ricard Viñals i Xavier Viñals. A tots ells, moltes gràcies.

I finalment, tot i que això es farà evident per a qualsevol lector, haig de dir que sense les vivències castelleres que he tingut la sort de viure, sense l'interès pels castells que de petit em va inculcar la família Barrufet, sense haver viscut el dia a dia dels vint-i-cinc anys d'història dels Castellers de Sants, sense haver tingut l'oportunitat d'intercanviar molts punts de vista amb companys d'altres colles a la Junta de la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya i d'haver negociat amb representants d'empreses, mitjans de comunicació i administracions sobre qüestions que afecten directament el present i el futur dels castells, les ratlles que segueixen no s'haurien pogut escriure mai. Perquè aquest no és un llibre fet des de l'asèpsia i la llunyania de l'acadèmia; és fruit d'anys de recerca, però feta a partir de les preocupacions i l'experiència quotidiana d'un enamorat dels castells, d'algú que creu que els castells són un tresor i mira d'actuar en conseqüència.